

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ВИМОГИ СУЧАСНОСТІ

О. С. Яцюк

Україна, м. Івано-Франківськ, Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу

Відповідно до Комюніке зустрічі європейських міністрів, які відповідають за вищу освіту, що відбулася 18-19 травня 2001 року в м. Празі, через 2 роки після підписання Болонської декларації, істотним елементом Зони європейської вищої освіти визначено навчання впродовж усього життя. Оскільки у сучасній Європі суспільство й економіка ґрунтуються на знаннях, то стратегія навчання протягом усього життя повинна забезпечити конкурентоспроможність та використання нових технологій, поліпшення соціальної єдності, рівних можливостей і якості життя [1]. Реалізація принципу навчання протягом усього життя є неможливою без постійної підготовки та перепідготовки викладацького складу вищих навчальних закладів, самовдосконалення викладача, перманентного оновлення його багажу знань та навичок, тобто без постійного підвищення професійної компетенції викладача.

Професійна компетенція – це головний критерій, за яким оцінюється персонал будь-якої організації чи компанії та який відображає здатність спеціаліста вирішувати певний клас професійних завдань у комплексному їх представленні. У формальному розумінні під компетенцією можна розуміти опис вимог до особистісних, професійних, когнітивних якостей, яким повинен відповідати фахівець певної сфери діяльності [2], в нашому випадку – викладач вищого навчального закладу.

Відповідного до окреслених вище завдань, сучасному вищому навчальному закладу потрібний викладач, спроможний до саморозвитку і самовизначення в ситуації, що постійно змінюється, відкритий до соціального замовлення освіти, тобто суб'єкт, що розуміє своє професійне призначення, сприймає педагогічну діяльність у якості важливого пріоритету, спроможний і готовий до постійного перенавчання і поновлення знань, умінь і навичок щодо організації навчальної діяльності студентів. В постійно змінюваних соціально-економічних умовах існують три обов'язкових умови для засвоєння будь-якої педагогічної інновації: розуміння, рефлексія та особистісна підготовленість. З цієї причини особистісна підготовленість викладача до використання нововведень у навчальному процесі стає основним фактором ефективного

впровадження нових технологій, а введення нової педагогічної парадигми потребує індивідуалізації професійного навчання [3, 168].

Іншою важливою умовою успішності інноваційних змін у вищій освіті є наявність ефективного індивідуально-орієнтованого стилю спілкування між педагогом і студентом. Взаємно зацікавлене, співробітницьке спілкування може призвести до індивідуалізації процесу фахового розвитку студентів. Реалізація цієї вимоги завжди залежала від специфіки педагогічної системи, значною мірою від викладача, його фахової компетентності та інших індивідуально-психологічних характеристик, а також від індивідуальних особливостей студента. Існує можливість враховувати індивідуальний розвиток не кожного окремого студента, а груп студентів, що володіють подібними особливостями. Для цього необхідно розробити класифікацію, створити діагностичний інструментарій, скомплектувати різнорівневі завдання, що виявляють ступінь індивідуальних здібностей студента. Індивідуалізація фахового розвитку сприяє студенту також у формуванні в нього індивідуального стилю своєї навчальної діяльності. Допомогти студентові сформувати індивідуальний стиль навчальної діяльності – означає допомогти йому знайти свої специфічні, оптимальні засоби пристосування до навчальних ситуацій тощо. Основний ресурс для цього – засвоєння студентами базового змісту освіти, але індивідуально неповторним засобом, для чого слід створити таке навчально-формуєче середовище, в якому студенти могли б розвивати свої здібності, захоплення, творчий потенціал, реалізовувати потреби та інтереси [3, 168-169].

На основі викладеного вище можна виокремити наступні вимоги до професійної компетенції викладача вищого навчального закладу:

- високий рівень професійної підготовки та високі моральні якості;
- усвідомлення власної значимості для інших людей, відповідальності за результати діяльності, причетності до відповідальності за явища природної і соціальної дійсності;
- спроможність не тільки привласнювати світ предметів та ідей, але й виробляти їх, перетворювати, творити нові, самостійно визначати їх у необхідних випадках;
- незалежність не у змісті ігнорування зовнішніх впливів, а в змісті усталеності поглядів, переконань, мотивів, їхньої корекції, зміни;
- спрямованість на реалізацію самоосвіти, самооцінки, самоаналізу, саморозвитку, самовизначення, самодетермінації тощо;

- володіння важливими індивідуально-процесуальними характеристиками (різнобічність умінь, самостійність, творчий потенціал тощо), унікальністю, неповторністю, що є основою для плідних міжсуб'єктних відносин і стимулюють прагнення до взаємодії, співробітництва, спілкування. У результаті самовизначення людина вибудовує систему смислів, смислове поле або внутрішній смисловий простір [3, 170].

Підсумовуючи розгляд даного питання, зазначимо, що професійна компетенція викладача вищого навчального закладу повинна бути на такому рівні, яка б дозволяла забезпечувати належну якість фахової підготовки студентів, зокрема розвиток його творчих задатків, обдарувань, пізнавальної активності, творчого і критичного мислення в рамках індивідуальних можливостей і прагнень засобом сучасних технологій проектування навчально-формуючого середовища.

Література:

1. Комюніке зустрічі європейських міністрів, які відповідають за вищу освіту (18-19 травня 2001 р., м. Прага) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/images/stories/bolonskuy/istoria/05.pdf>.
2. Позиціонування Центру підтримки професійної компетенції УкрНЦ РІТ. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Українського наукового центру розвитку інформаційних технологій (УкрНЦ РІТ) Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. – Режим доступу: // http://www.itdev.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=130&Itemid=239.
3. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник [М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.]; За ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.